

Skoltebyen kulturmiljø

Skjøtselsplan



25 februar 2011

Innhold

Fredning av Skoltebyen kulturmiljø og forholdet til forvaltningsplan.....	3
Forholdet til kulturminner i fredningsområdet.....	3
Generelle tiltak	4
Strategi for skjøtsel	4
Hensyn til kulturminner	5
Kantsoner langs elva	5
Beite	6
Ildtuer	6
Spesielle tiltak	7
Alle områder.....	7
Stier og bekker	7
1) Gjenbegravingsområde og adkomstveg.....	9
2) Kjerneområde.....	9
3) Nordvestre engareal og rasteplasser.....	11
4) Sørvestre engareal.....	11
5) Østre engareal	11
6) Parkeringsplass	12
7) Adkomstsoner	12
8) Kantsoner langs elva.....	12

Vedlegg: Kartvedlegg **Skjøtselsplan**, datert 25.02.2011

Fredning av Skoltebyen kulturmiljø og forholdet til forvaltningsplan

Skoltebyen i Neiden, Sør-Varanger kommune, ble fredet som kulturmiljø etter kulturminnelovens § 20 den 22. september 2000. Selve fredningsområdet strekker seg fra Trifonkulpen i nordvest til ca. 100 meter nedenfor Løvdalbekken i sørøst. I sørvest avgrenses området av E6 og Neiden turisthotell. Holmene og elveløpet til motstående bredd utenfor denne strekningen inngår i fredningsområdet. Fredningsområdet dekker et areal på ca. 230 700m². Av dette området utgjør ca. 135 200m² landjord og 95 500m² elveløp.

Formålet med fredningen er å sikre og ta vare på de kulturhistoriske, religiøse og landskapsmessige verdier som Skoltebyen representerer og hindre en bruk av området som forringer disse verdiene. Fredningen skal legge til rette for en bruk som kan bidra til formidling, vedlikehold og utvikling av østsamisk kultur. Se fredningsforskriften av 22.09.2000 ” *Forskrift om fredning av Skoltebyen kulturmiljø i Neiden, Sør-Varanger kommune, Finnmark (FOR 2000-09-22).*” for ytterligere utdypning.

I fredningsforskriften fremgår det at Sametinget som forvaltningsmyndighet er pålagt å utarbeide en forvaltningsplan for området. Denne planen er ment å være et praktisk redskap for å oppnå fredningsforskriftens målsetninger. Planen skal ikke virke skjerpene i forhold til fredningsforskriften, som er det juridiske rammeverket for fredningen. I 2002 ble det utarbeidet en forvaltningsplan som har veiledende virkning. Denne skjøttsplan av 2011 er et supplement til forvaltningsplan av 2002. Ved planlegging, gjennomføring og evaluering av skjøtselstiltak må både forvaltningsplan og skjøttsplan legges til grunn.

I dette supplerende dokumentet innebærer begrepet skjøtsel først og fremst tiltak som rettes mot det ”grønne” miljøet, herunder rydding og pleie av vegetasjonene og andre tiltak for å verne det helhetlige kulturmiljøet. Forhold knyttet til skjøtsel av graver, groper, terrengformasjoner og andre landskapstrekk er også omtalt i forhold til kulturminnets sårbarhet og hvorvidt det er egnet for tilrettelegging/formidling. Andre skjøtselstiltak som tilrettelegging, formidling, skilting, sikring, restaurering, rekonstruksjon, konservering og bevaring av stående byggverk og kulturminner behandles i forvaltningsplan av 2002.

Planen viser forslag til skjøtsel og vedlikehold i hele fredningsområdet, uavhengig av eierform. Der tiltakene griper inn på privat eiendom må tiltak utføres i samarbeid og forståelse med grunneier. Forvaltningsplan og skjøttsplan fritar ikke grunn-, hus- og hytteeierne fra sitt ansvar til å forvalte sin eiendom som en del av kulturarven i tråd med fredningsforskriftene.

Forholdet til kulturminner i fredningsområdet

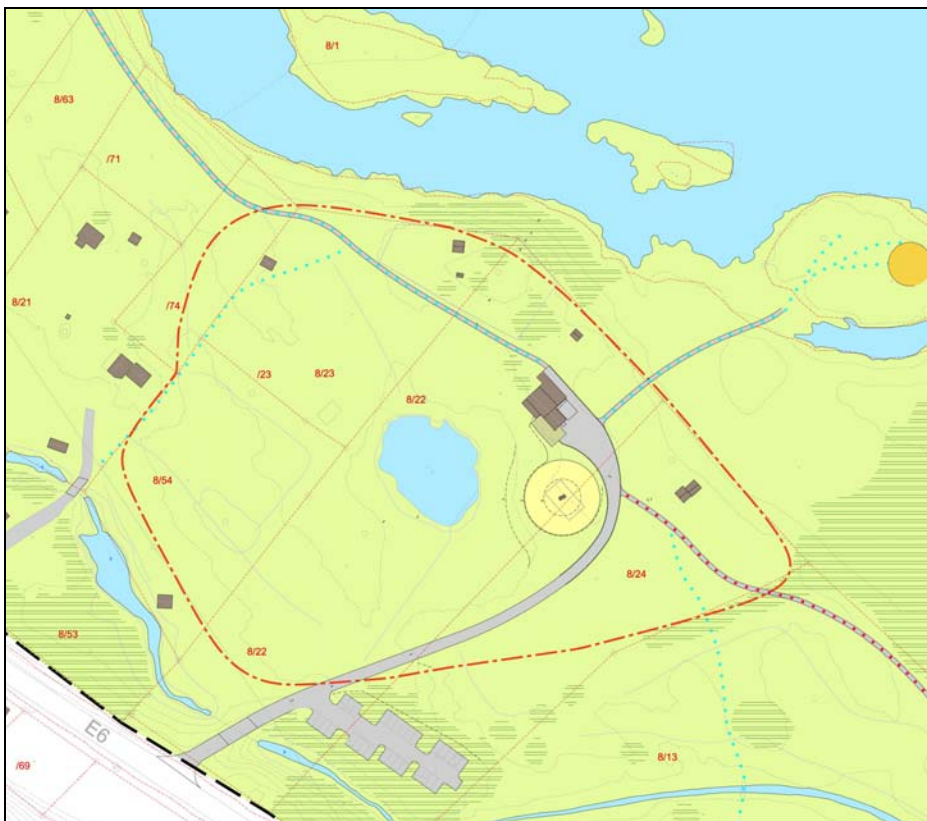
I Skoltebyen er det registrert et stort antall kulturminner i form av bygninger, tufter, graver, groper, steder for ortodoks religionsutøvelse, osv. Andre kulturminner som regnes som en viktig del av Skoltebyen kulturmiljø er selve Skoltefossen og det hellige vannet. Flere bygninger inngår i områdefredningen som en del av kulturmiljøet selv om de ikke er automatisk freda etter kulturminneloven. Disse skal behandles etter egne bestemmelser. Se fredningsforskriften og forvaltningsplan for utdypning og oversikt.

Generelle tiltak

Strategi for skjøtsel

Det foreslås her en overordnet strategi for skjøtsel som innebærer en prioritering av arealene ut i fra hvor viktige og sentrale de er for fredningsområdet. Kriteriene for prioriteringen har vært hensynet til kulturminner og fredede objekt, symbolverdi, dagens bruk og planlagt aktivitet, ferdsel og friluftsliv samt ønske om sikt og åpenhet. Ut i fra dette anbefales det et kjerneområde der skjøtelsinnsatsen konsentreres. Kjerneområdet rommer hjertet av fredningsarealet, med Kapellet, gravplassen, gjenbegravingsområdet og de mest sentrale kulturminnene. Dette arealet holdes åpent og i god stand. Arealer utenfor dette området kan få en mer ekstensiv skjøtsel. Kartvedlegget angir kjerneområdet og soner ut over dette med anbefalte skjøtselstiltak og frekvens. Områdene som ikke er avmerket på kartet kan i prinsippet ligge uten skjøtsel, men det er ønskelig at det kan foregå tynning og ugrasbekjempelse også her, men disse tiltakene bør ikke ha prioritet.

Sonen mot elva er sårbar og må tas vare på i særskilt grad. Vegetasjonsdekke, marksjikt og rotsoner her må bevares. Strekingen fra kjerneområdet til fredningsområdets østre grense er i dag så og si uframkommelig. Planforslaget foreslår å legge en sti på innsiden av dette vegetasjonsbeltet for å sikre ferdsel. På den måten kan elvekanten få gro igjen uten at det har store konsekvenser for områdets brukbarhet eller med hensyn til kulturminnene.



Illustrasjon – utsnitt som viser kjerneområdet

Hensyn til kulturminner

Det grunnleggende prinsippet for skjøtsel og vedlikehold av freda kulturmiljøer er å bevare mest mulig av opprinnelig eller eldre struktur i kulturlandskapet. Skjøtsel skal så langt det lar seg gjøre utføres med opprinnelig eller tradisjonelle metoder og materialer og tilpasses miljøet, de enkelte kulturminnene og periodens tekniske forutsetninger og egenart. Formålet med skjøtselen av øvrige faste kulturminner (ikke bygninger) og kulturlandskapet i Skoltebyen er å sikre kulturminnene mot skader, forfall og ødeleggelse. En helhet i kulturmiljøet må sikres gjennom en synliggjøring av utvalgte kulturminner for brukere og publikum. Tilbakeføring eller restaurering av det utseende som kulturlandskapet hadde den gang det ennå var i tradisjonell drift vil være en rettesnor. Så lenge skjøtselen skjer på en slik måte at kulturminnene ikke blir skadelidende vil det tjene verneformålet.

Regelmessig slått er ett tiltak som vil bedre synligheten til kulturminnet, framkommeligheten og artsmangfoldet. Fjerning av vegetasjon på eller ved kulturminner må gjøres med stor forsiktighet slik at det ikke medfører skade på kulturminner. For automatisk fredede kulturminner gjelder et forbud mot inngrep uansett eier i henhold til kulturminnelovens § 3. Bruk av spade, hakker, krafse og lignende bør så langt som mulig unngås om det kan ødelegge kulturminner eller kulturlaget. Som et utgangspunkt bør det vurderes i hvert enkelt tilfelle om det er tilstrekkelig å slå rundt kulturminnet for å synliggjøre det fremfor å slå på kulturminner. For automatisk fredete kulturminner gjelder en sikringssone på fem meter regnet fra kulturminnets synlige ytterkant i følge kulturminnelovens § 6. Innenfor sikringssonene er inngrep forbudt i henhold til § 3 i samme lov. Steiner som stikker opp av bakken må ikke løsnes eller flyttes. Fjerning av røtter med makt må ikke forekomme fordi det kan gjøre skade på kulturminnet under markoverflaten.

Når det gjelder bygninger som inngår i fredningene uten å ha kulturhistorisk verdi som en del av kulturmiljøet eller i seg selv, er det først og fremst grunnen under og omgivelsene rundt som er fredet. Det må ikke gjøres tiltak uten tillatelse fra Sametinget.

Selv om det ikke er registrert kulturminner i et område betyr ikke det at det ikke finnes kulturminner der. Kulturlag kan være intakte selv om kulturminnet ikke er påviselige på overflata.

Kantsoner langs elva

På grunn av flomfare langs elva bør kantvegetasjonen røres minst mulig. Spesielt vierkratt har et kraftig rotsystem som binder jorda godt. Der det er viktig å holde områder åpne p.g.a. sikt og synlighet kan vierkrattet kappes ned til 50 cm høyde, det gjør at planten skyter på nytt og rotsystemet skades ikke. Bjørk vil i mindre grad tåle en slik gjentatt kapping, men det er lite/ingen bjørk i disse åpne områdene. For å sikre ferdsel langs stier i disse vierområdene slås det smale striper på hver side av stiene.

Beite

Bruken av beitedyr er fremmet som mulighet i forvaltingsplanen fra 2002. Beitende dyr er en effektiv måte å holde areal åpne på. Det er også et trivselsskapende element som passer godt inn i et kulturlandskap. Aktuelle beitedyr er sau eller rein. Større dyr fører til erosjon i overflata, kan skade kulturminner og kan virke truende for enkelte besøkende. På grunn av beitedyras utvelgelse av planter vil areal som beites kunne bli mindre artsrike, spesielt rein er glad i urteplanter (blomster). Dyra spiser ikke Ildtuer og gjennom beite vil denne arten kunne få bedre forhold, ved at andre arter beites bort. Det anbefales derfor ikke at areal med verdifull og artsrik natureng beites, disse arealene bør fortsatt slås. Men gressareal utenfor dette området kan tilrettelegges for beite om det er aktuelt. Inngjerding av beitende dyr vil skape barrierer i landskapet, men med åpne gjerder som ikke er så høye vil de bli lite visuelt dominerende, alternativt kan det vurderes gjerdertyper som har en historisk forankring i området. Gjerdene bør søkes lagt utenfor stiene. Om ferdsel i beiteareal ikke kan gjøres gjennom port/grind kan evt. stigetrapp vurderes. Ved plassering av gjerder må det vurderes om stolper kan komme i konflikt med kulturlag, graver, groper, og lignende. Plassering må også vurderes opp mot flom- og isforhold. Bortrivning av gjerdestolper ved for eksempel isgang kan skade kulturminnene.

Ildtuer

Ildtuer (Sølvbunke) er et problem på grasarealene, spesielt der arealene har vært gjødsla. Tuene skaper problemer for slått, vanskeliggjør ferdsel og lager et tuet landskap som skjuler de terrengformasjonene som finnes i området. Tuene bør fjernes i så stor utstrekning som mulig, tuene sages eller skjæres bort så langt ned mot bakken som det går an. Bruk av redskaper og maskiner som kan skade eller ødelegge kulturminnet eller kulturlag må unngås.



Foto – Ildtuer (sølvbunke) er et problem i området. Disse danner kraftige tuer som vanskeliggjør slått og skjuler viktige terrengformasjoner.

Spesielle tiltak

Numrene henviser til vedlagte kartvedlegg **Skjøtselsplan**, der hvert delområde er gitt et nummer.

Alle områder

For alle områder gjelder:

- *Sårbare artsforekomster* slås ikke, men fremheves. Dette gjelder arter som Kvann, Luktegress, Sennagras, Sjeftegras o.a.

- *Sikringssoner* rundt kulturminner må hensyntas, se over.

- *Oppslag* av bjørk, selje, vier og evt. andre trær/busker fjernes i de områder som skal være åpne (1, 2, 3, 4, 5 og 7), mens større veletablerte trær i disse områdene får stå.

- *Kraftigvoksende ugras* (geitrams, lupin, brennesle, o.l) slås så nært bakken som mulig og fjernes uansett område. Disse artene bør fjernes oftest mulig og minst to ganger i sesongen. Artene må ikke få anledning til å sette frø.

- *Fjerning av gras*. Gras og annet vegetasjonsmateriale som skal fjernes må tas ut av området. Graset/slåtten kan tørkes på plassen, med unntak av kraftigvoksende ugras som må fjernes før tørking. Grunnen til dette er at alt biologisk materiale vil tilføre arealene næring, noe som igjen skaper bedre vekstvilkår for arter som ikke er ønsket i området. Unntak fra dette er slått fra den artsrike naturenga rundt kapellet som legges ut der grasdekket er skrint og der det er fjernet kraftigvoksende ugras. Gressarealer som ikke benyttes til kommersiell gressproduksjon må ikke gjødsles.

Stier og bekker

- *Langs hovedstier* slås det med tohjuls slåmaskin eller ljà årlig. Slåtten bør omfatte også areal under og frem til benker. Bredde på slått areal ca 50 cm på hver side av stien. Dette vil bidra til å kanalisere ferdselen, noe som igjen kan bidra til redusert belastning på kulturminnene. Stiene blir mer tydelige, uten nødvendige inngrep i grunnen. Stier som går gjennom skogsareal eller der det er veldig steinete slås ikke. Vedlagte kartbilag viser hvilke stier som anbefales slått.



Foto – Ved å slå årlig langs viktige stier blir disse mer markert uten at det trengs gjøre inngrep i grunnen.

- *Langs bekker* i åpne områder slås kanter hvert annet år. Vegetasjon i vann slås ikke. Sårbare arter i denne sonen slås ikke. Vedlagte kartbilag viser hvilke soner som anbefales slått. Kartet viser ikke forekomster av sårbare arter, disse må ivaretas særskilt.



Foto – Langs bekker som går i åpne landskap må kantsonene slås med jevne mellomrom for å hindre at de gror igjen.

1) Gjenbegravingsområde og adkomstveg

På den runde forhøyningen som markerer gjenbegravingsområdet klippes gresset jevnlig, ca 4 ganger i året. Det samme gjelder for en stripe på 1 meter på hver side av adkomstvegen. Dette er med på å fremheve området for gjenbegraving. Det klippes i en presis rund form. Klipping langs adkomstvegen gjør at adkomsten fremstår ryddig og ordentlig.



Utsnitt av illustrasjonsplan som viser gjenbegravingsområdet. Området formes som en sirkelrund høyde som klippes jevnlig.

2) Kjerneområde

Kjerneområdet i Skoltebyen, hjertet, omfatter de sentrale områdene rundt kapellet, gjenbegravingsområdet, Frans-Halonen huset og Nikolain järvi. Dette området bør holdes åpent og ryddig og det anbefales årlig slått av disse arealene. Arealene må ikke gjødsles. Hensyn til kulturminner må ivaretas, og slått fra naturenga tas vare på og spres på glisne områder. Slått må foregå etter frøsetting av blomstrende arter. Området slås med ljå eller tohjuls slåmaskin.

Området avmerket som 2A kan driftes som i dag, eller det kan beites. Denne delen av innmarka har vist seg å inneholde langt flere kulturminner enn hva som tidligere har vært registrert. Bruken av traktor og slåmaskin i dette området har derfor resultert i skader på kulturminnene. På sikt hadde det derfor vært en fordel om området kunne ligge med samme skjøtsel som resten av kjerneområdet, dvs. at det slås manuelt eller med to-hjuls slåmaskin og at det ikke gjødsles.

Området på nedsiden av den revne driftsbygningen har kraftig oppslag av næringskrevende ugras i dag, dette området bør slås jevnlig. Det hadde vært en fordel om det næringsrike toppsjiktet som ligger her etter gårdsdriften kunne vært fjernet og erstattet med mer sandholdig og næringsfattig masse, men et slikt tiltak må vurderes opp i mot fredningsbestemmelsene om inngrep i grunnen.

Av kulturminner er det i hovedsak gravene innenfor det sentrale kirkegårdsområdet som er bevart. Dette er i dag inngjerdet. En del av gravene er blitt gravet opp og fremstår i dag som groper. Disse ligger i hovedsak sørøst for det sentrale kirkegårdsområdet. Deler av området utenfor kirkegården har dessuten vært pløyd slik at noen av tuftene er svært vage. Andre må antas å ikke lenger å være påviselige på overflata. Kulturlag under tuftene kan likevel være intakte. Det er tufter både innenfor og utenfor kirkegårdsområdet. Innenfor området står både St. Georgs kapell, Onteri-huset og flere stabbur som er automatisk fredet. Det er viktig at bebyggelsen sikres mot råte ved at gresset rundt slås årlig. Gårdsplassen/campingplassen står på en eldre del av kirkegården hvor Johan Bruun ved Anatomisk institutt i 1915 gravde ut en rekke graver (ca. 100 skjeletter). Nedenfor Onteri-huset ligger det fem groper som sannsynligvis er tidligere graver. Her bør lupiner og geitrams fjernes. Samtidig bør det tilstrebtes en skjøtsel som gjør at stien ned forbi Onteri-huset nedbygges. Ferdslen til fots ned til elva bør gå på hovedstien fra området for gjenbegravelse.



Foto – Kjerneområdet består av artsrik natureng, spesielt i sonen på og mot kirkegården.

3) Nordvestre engareal og rasteplasser

Områdene bør holdes åpne, men ligger utenfor kjerneområdet. Arealene inneholder 6 registrerte tufter og 2 andre strukturer som kan knyttes til bosetning. I utkanten av området mot nordvest ligger det en 23 m. lang jordvoll. Arealene bør slås minimum hvert annet år, oftere om mulig. Jordvollen bør ryddes, slås og synliggjøres. Oppslag av bjørk og vier på selve vollen fjernes. Fjerning av røtter med makt må ikke forekomme fordi det kan gjøre skade på kulturminnet under markoverflaten. Hensynet til kulturminner må ivaretas. Området slås med tohjuls slåmaskin eller beites. Ved rasteplassene i øst slås det rundt benker og buer, og sti til toalett. Vegetasjon ned mot elva får stå.

4) Sørvestre engareal

Arealene omfatter stort sett privat areal og areal rundt eksisterende bebyggelse. Områdene holdes vedlike i samråd med grunneiere og tilpasses bruken av arealene. Området bør holdes åpent og bør slås minimum hvert annet år, oftere om mulig. Området slås med tohjuls slåmaskin, manuelt eller beites. Lagring av utstyr og materialer, kjøretøy og lignende bør begrenses i størst mulig grad. Areal helt inntil byggene kan få vokse til om grunneier ønsker det. Selv om det ikke er registrerte enkeltkulturminner i området må det ikke foretas pløying og annet jordarbeid som er dypere enn tidligere uten samtykke fra Sametinget. Arealen kan fortsatt nyttes til beite eller innmark i henhold til kulturminnelovens § 6.

5) Østre engareal

Arealen bør holdes åpent, men ligger utenfor kjerneområdet. Arealene bør slås minimum hvert annet år, oftere om mulig. Området kan slås maskinelt eller beites. Området bør strekke seg opp til parkeringsplassen ved hotellet slik at sikten inn mot kjerneområdet ivaretas. Oppslag av geitrams her bør slås oftere. Selv om det ikke er registrerte enkeltkulturminner i området må det ikke foretas pløying og annet jordarbeid som er dypere enn tidligere uten samtykke fra Sametinget. Arealen kan fortsatt nyttes til beite eller innmark i henhold til kulturminnelovens § 6.



Foto – Østre engareal ligger utenfor kjerneområdet men bør fortsatt holdes åpent.

6) Parkeringsplass

Ved utbygging av, og skjøtsel ved parkeringsplassen må forholdet til eventuelle kulturminner ivaretas. Rundt parkeringsplassen bør mest mulig vegetasjon bevares. Krattvegetasjon og trær får spre seg i dette området, men en sone på 1 meter rundt parkeringsarealet slås årlig slik at ikke plassen gror igjen.

7) Adkomstsone

Ved innkjøring til parkeringsplassen hadde det vært ønskelig med litt mer åpenhet, for å synliggjøre kulturminnene og for å markere adkomst. Samtidig vil sikten i avkjørselen bedres. Det foreslås derfor å fjerne tre- og krattvegetasjonen i dette området, men krattvegetasjon helt ned mot bekken må beholdes p.g.a. erosjon.

8) Kantsoner langs elva

I de markerte områdene bør vegetasjonen holdes lav for å sikre åpenhet, sikt og tilgjengelighet, men p.g.a. erosjonsproblematikk må ikke krattvegetasjonen fjernes. Det anbefales at krattet kappes ned til 50 cm, som beskrevet over. Det er ikke registrerte kulturminner i kantsonen utover Kvitberget, Skoltefossen, Trifon-kulpen og jordvollen ved Kvitberget.



Foto – Kantsonen mot elva må bevares p.g.a. erosjon, men åpenhet og sikt er viktig å bevare. Her er vierkrattet slått vel langt ned, det anbefales en høyde på 50 cm.



Sør-Varanger kommune



Skjotselsone iht. skjotselsplan

Reguleringsgrense

eksterende koter

Nye koter

Gressareal klippes jevnlig

Sone langs bekk/vann slås hvert annet år

Sone langs - sti slås årlig

Vann

Bebyggelse

ant. freds bygg

Kulturminner

Veg/sti



Kartopplysninger

Kilde for basiskart: BASISKART
Dato for basiskart: BASISKARTDATO
Koordinatsystem: UTM sone 35 basert på EUREF89/WGS84
Høydegrunnlag: NN1954

Ekvidistanse 1 m

Kartmålestokk: 1:1500 (A1) 1:3000 (A3)



SKJØTSELSPLAN

SKOLTEBYEN KULTURMILJØ

Dato	Revisjon
25.02.2011	